

Вплив інтеграції мистецтв на розвиток професійних компетенцій майбутнього педагога – музиканта в процесі творчої взаємодії з концертмейстером

***Анотація.** Стаття характеризує інтеграцію мистецтв як значиму педагогічну умову вдосконалення професійних компетенцій майбутнього педагога – музиканта. Виявлені можливості застосування інтеграції мистецтв, описані необхідні для здійснення інтеграції педагогічні умови, визначені можливі і найбільш продуктивні форми інтеграції мистецтв в даних педагогічних умовах. Показані внутрішні зв'язки між видами мистецтва в процесі спільної діяльності студента і концертмейстера .*

***Ключові слова:** розвиток, творча особистість, вдосконалення, інтеграція мистецтв*

***Abstract.** The article characterizes integration of arts as meaningful pedagogical condition of perfection of professional competences of future teacher - musician. Possibilities of application of integration of arts are opened, the pedagogical conditions necessary for realization of integration of arts are described, possible and the most productive forms of integration of arts in the given pedagogical conditions are defined. The internal connections between kinds of art in the course of joint activity of the student and the accompanist are shown.*

***Keywords:** development, creative personality, perfection, integration of arts*

Постановка наукової проблеми. Основна мета професійної освіти - підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, що вільно володіє своєю професією і орієнтованого в суміжних областях діяльності. На підставі вивчення та аналізу сучасних проблем і процесів в області підготовки педагогів-музикантів ми приходимо до висновку про те, що для досягнення необхідного в сучасному світі рівня професійної компетентності педагога-музиканта необхідний пошук ефективних шляхів загальнокультурного розвитку майбутніх фахівців. Одним з таких шляхів є здійснення інтеграції різних видів мистецтва в процесі творчої взаємодії з концертмейстером на заняттях в інструментальному, вокальному та хоровому класах, що створює умови для досягнення високого рівня професіоналізму і активізації потенціалу широкого загальнокультурного підходу. Разом з тим, висвічується базове протиріччя між сучасними вимогами до рівня професіоналізму педагога-музиканта, що виражається в досягненні їм необхідних професійних компетенцій і недостатністю розробки ефективних методів його розвитку в контексті інтеграції мистецтв. Виявлене на даній основі наукове завдання дослідження педагогічних умов, необхідних для підготовки високопрофесійних фахівців в процесі творчої взаємодії з концертмейстером на основі інтеграції мистецтв, сприяло вибору теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з розвитком компетентності, розкриваються в працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як В.І. Байденко, Б.С. Гершунский, В.І. Загв'язинський, Е.Ф. Зеер, І.А. Зимова, В.В. Краєвський, І.Я. Лернер, Дж. Равен, В. В. Ревенчук,

В.А. Сластенін, А.В. Хуторський, В.Д. Шадріков, Дж. Шейлз, С. Шо, В. Хутмакер, О. П. Щолокова та ін. У дослідженнях сучасних вчених професіоналізм розглядається як виконання людиною своєї роботи на високому рівні. Поняття професіоналізму пов'язано, перш за все, з увлеченнями про особливий світогляд особистості, яка не обмежується якимось набором знань, умінь і результатів людини в конкретній галузі діяльності, а визначається рівнем розвитку його самосвідомості і особливостями її психіки. Цілий ряд сучасних дослідників звертається до розгляду суті та ролі концертмейстерської роботи в процесі підготовки вчителя-музиканта. Всі вони підкреслюють багатофункціональність діяльності концертмейстера, його виконавський і педагогічний універсалізм. Разом з тим, поки не досліджена роль концертмейстерської роботи в залученні до становлення і розвитку педагога-музиканта інтеграції мистецтв, що є актуальним напрямком в пошуках вдосконалення його компетентнісних якостей. Питання інтеграції мистецтв і її освітні можливості вивчаються рядом сучасних дослідників (Є. А. Єрмолинська, Є. П. Кабкова, Т. В. Надолинська, Г. П. Шевченко та ін.). Дослідники стверджують, що інтегрованість діяльності взагалі спонукає людину до глибшого пізнання світу мистецтв.

Мета і завдання статті. Всі види мистецтва в тій чи іншій мірі пов'язані між собою і мають загальні закони і правила, спрямованість і мета яких - здійснити гармонійну передачу образів, торкнутися духовної сфери людини. Метою статті є аналіз та вдосконалення процесу оволодіння концертмейстерської знаннями, виконавською майстерністю і творче рішення музично-педагогічних завдань. Виявити можливості застосування інтеграції мистецтв, описати необхідні для здійснення інтеграції педагогічні умови, визначити можливі і найбільш продуктивні форми інтеграції мистецтв в даних педагогічних умовах, показати внутрішні зв'язки між видами мистецтва в процесі спільної діяльності студента і концертмейстера є завданням даної статті.

Виклад основного матеріалу. Специфіка музично - педагогічної освіти містить наступні складові: багаторівневий освітній комплекс; пріоритет принципів педагогіки мистецтва; своєрідність професійної компетенції педагога-музиканта, що базується на поєднанні власне музичної, загальнокультурної і психолого-педагогічної підготовки; універсальний характер музичної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, пов'язаний з широким полем їх майбутньої професійної діяльності. У контексті даного дослідження особливо важливим є те, що всеосяжні якості фортепіано як універсального музичного інструменту, не тільки супроводжує партії інших інструментів, голосу або хору, а й визначає стилістичні та загальнокультурні зв'язки з тією чи іншою епохою, стильовим спрямуванням, дозволяє здійснювати широкий культурний розвиток учнів в процесі творчої взаємодії з концертмейстером в умовах інструментального, вокального та хорового класів із залученням можливостей інтеграції мистецтв. Сама природа концертмейстерського мистецтва призначена для виховання музичної культури майбутніх вчителів музики, як частини всієї їхньої духовної культури, в єдності з педагогічною технологією забезпечення цього процесу. Разом з тим, поки не досліджена роль концертмейстерської роботи в залученні до становлення і

розвитку педагога-музиканта інтеграції мистецтв, що є актуальним напрямком в пошуках вдосконалення його компетентнісних якостей. Важливим завданням музикантів-виконавців і педагогів сучасності стає розуміння високохудожніх зразків не тільки музики, а й усього мистецтва, всіх його видів.

Компетентність сучасного педагога-музиканта включає в себе не тільки високий рівень знань і умінь в області музичного мистецтва, педагогіки і психології, але і здатність до саморозвитку, здатність навчатися протягом усього життя, швидко і творчо реагуючи на нові досягнення науки і практики.

Розвиток професійної компетентності педагога-музиканта більш інтенсивно протікає під впливом інтеграції мистецтв, що відкриває нові можливості занурення в простір мистецтва, інтенсивного засвоєння різноманітної інформації, розвитку здатності до асоціації.

Для вдосконалення професійних компетенцій майбутніх педагогів-музикантів під впливом інтеграції мистецтв необхідний ряд педагогічних умов, які можуть забезпечити широкий культурний підхід в освоєнні обраної професії, співтворчість концертмейстера і студентів, їх ініціативність і спрямованість на творчу самореалізацію в обраній спеціальності. Творча взаємодія концертмейстера і студентів на заняттях в інструментальному, вокальному та хоровому класах вузу дає можливість інтенсивного розвитку музично-педагогічного професіоналізму. Фортепіано з його універсальними можливостями і різноманітним ансамблевим репертуаром, що охоплює всі епохи і стилі, може стати основою для інтеграції різних видів мистецтва - музики, образотворчого мистецтва, слова - в процесі вдосконалення професійних компетенцій педагога-музиканта.

До найважливіших особливостей професійної підготовки педагога-музиканта відноситься регулярна робота студентів інструментального, вокального та хорового класів з концертмейстером, роль якого в самому процесі становлення професійних компетенцій педагога-музиканта доволі велика. Виявлено, що така якість, як ансамблевий професіоналізм дає можливість концертмейстерові в повній мірі проявити свої загальнокультурні якості, передаючи студентам значний обсяг інформації як вербально, так і в процесі спільної виконавської діяльності. Для того, щоб майбутній педагог-музикант міг в повній мірі оволодіти необхідними в сучасному світі професійними компетенціями, він має за допомогою концертмейстера скористатися можливостями, наданими різними видами мистецтва - перш за все в процесі їх інтеграції

Звернення до педагогічного потенціалу різних видів мистецтва в галузі освіти визначається зараз як поліхудожній підхід і педагоги-музиканти нерідко звертаються до його різноманітних можливостей. Б. П. Юсов встановив, що поліхудожність є тією базовою умовою, на основі якої виникає інтеграція, і сформулював принципи поліхудожнього підходу, серед яких - принцип цілісного підходу, принцип узагальнюючих стратегій в викладанні, принцип «живого мистецтва».

Занурення в атмосферу епохи, сприйняття творів образотворчого мистецтва сприяють активізації асоціативних зв'язків у свідомості студента, розвивають його творчу уяву. Одночасно відбувається засвоєння нової інформації, що надходить як через художні образи, так і у вигляді певних

відомостей про авторів, їх творчий шлях, створених ними творах - тобто, у вигляді об'ємної інформації, що збагачує професійний багаж майбутніх педагогів-музикантів. В процесі творчої взаємодії з концертмейстером інтеграція мистецтв може бути залучена в її асоціативно-інформаційному аспекті, що сприяє засвоєнню більш значного обсягу інформації при збереженні її емоційно-ціннісного сприйняття, що дозволить вийти за рамки вузькопрофесійного підготовки і забезпечити широкий культурний контекст розвитку фахівця. Це характеризує інтеграцію мистецтв як значиму педагогічну умову вдосконалення професійних компетенцій майбутнього педагога-музиканта.

На заняттях в інструментальному, хоровому класі досягненню виразного виконання твору сприяє занурення в атмосферу епохи через сприйняття творів образотворчого мистецтва (живопису, графіки, архітектури, декоративно-прикладного мистецтва); вивчення будови і вигляду музичних інструментів, їх звучання, характерних для тієї чи іншої епохи. В вокальному класі - занурення в атмосферу епохи через сприйняття творів образотворчого мистецтва; сприйняття літературного тексту вокального твору, інших творів даного автора і його сучасників; виразне читання літературного тексту даного вокального твору і аналіз його змісту; побудова аналогій в системі образотворчого мистецтва. Критеріями, за якими можна було б оцінювати рівень розвитку професійних компетенцій майбутніх педагогів-музикантів в умовах інструментального, вокального та хорового класів вузу, стали:

- 1) усвідомлений інтерес до можливостей інтеграції мистецтв на заняттях з концертмейстером в умовах інструментального, вокального та хорового класів;
- 2) особиста активність студента в придбанні професійно значущих якостей;
- 3) власні дії студента з освоєння нової для нього інформації в широкому культурному аспекті, включаючи участь в культурних, наукових, соціально-значущі заходи;
- 4) культура роботи студента;
- 5) активність саморозвитку студента в процесі навчання.

Взаємодія музики і інших видів мистецтва в процесі підготовки майбутніх педагогів-музикантів надає нові можливості і засоби, які обумовлюють успішний результат у розвитку їх професійних компетенцій. До них відносяться співвідношення звуку і кольору, зображальність звуку і кольору, вербальні і візуальні матеріали, які сприймаються як через звуковий, так і через образотворчий ілюстративний ряд.

Висновки. Однією з базових компетентностей випускників мистецького факультету педагогічного університету є мистецька компетентність. Сучасний напрямок розвитку вищої професійної освіти в Україні базується на новій компетентнісній парадигмі, що має на увазі наявність розвиненого комплексу професійних компетенцій педагога-музиканта, який, в цілому, тісно взаємопов'язаний з принципами і потенціалом інтеграції мистецтв.

Список використаних джерел:

1. Ветлугина Н. О. Музыкальное развитие ребёнка. Москва : Просвещение, 1968. 73 с.

2. Винокур Л. И. Первоначальное обучение искусству аккомпанемента : учебно-методическое пособие Москва : Изд-во МГПИ, 1978. Ч. 1. 46 с.
3. Власов В. Методика преподавания концертмейстерской подготовки. Москва : Просвещение, 1988. 106 с.
4. Выготский Л. Психология искусства. Москва : Искусство, 1968. 244 с.
5. Коган Г. Работа пианиста. Москва : 2004. 387 с.
6. Кременштейн Б. Л. Музыкальная психология и психотерапия. Музыка. 2011. № 1. С. 37–59.
7. Петрушин В. И. Музична психологія : навчальний посібник. Академічний Проект, Гаудеамус, 2009. 218 с.
8. Ревенчук В. В. Методика формування навичок акомпанування у концертмейстерському класі. Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки. 2011. Вип. 6. С. 89–92.
9. Смирнов М. Л. О работе концертмейстера. Музыка, 1990. 320 с.
10. Шендерович Е. М. В концертмейстерском классе. Москва : Искусство, 1996. 267 с.
11. Щолокова О. П. Основы професійної художньо – естетичної підготовки майбутнього вчителя. Київ: ВПОЛ, 1996. 172 с.